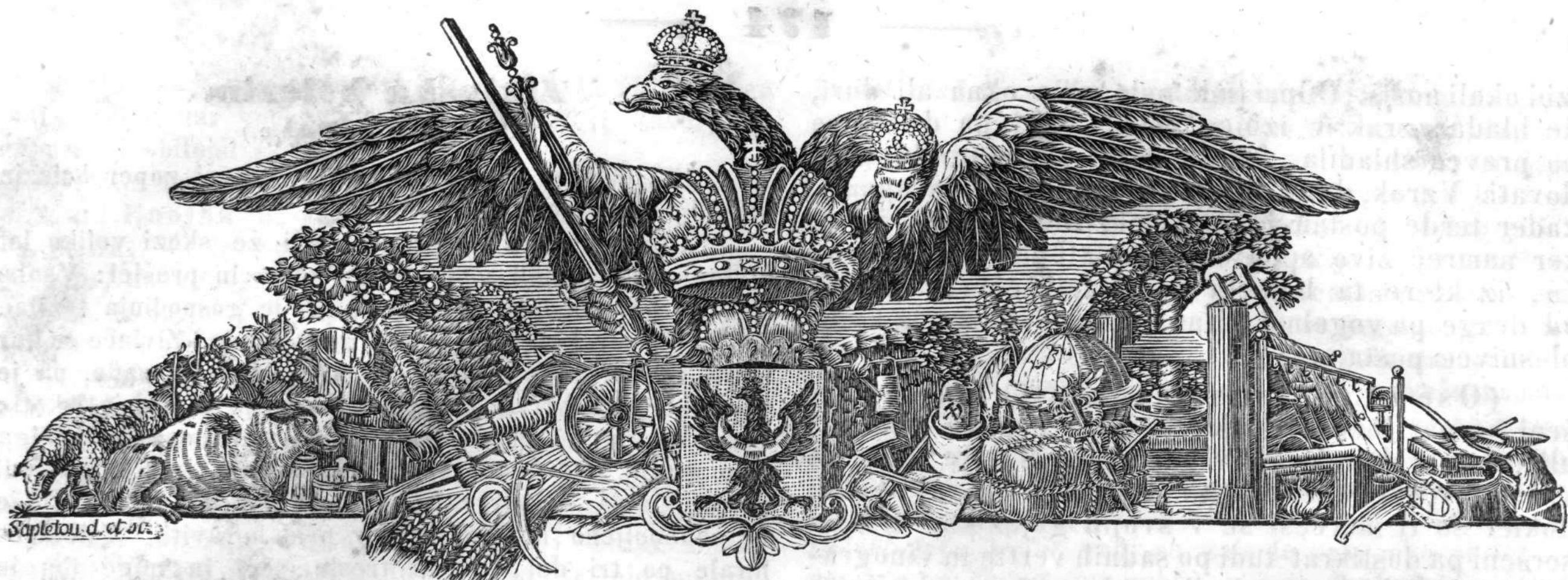

Kmetijske in rokodelske Novice.

Na svetlobo dane od c. k. krajske kmetijske družbe.

Tečaj V.

V sredo 3. listopada 1847.

List 44.

SLOVO

od c. k. slavniga krajskiga regimenta

„Hohenlohe - Langenburg“

o njegovim odhodu na Laško 1. listopada 1847.

Vojaki, z Bogam! kliče vse,
Ko gréste iz domačije,
In materam, očetam se
Po licih solza vlije,
Ko brat se posloví s sestro
In bratcu milo dá rokó.

Kam gréste zdaj, kam pélje pót
Vas zvojljene možake?
Rokó podá vam krajski ród,
Objame vas junake.
Nej pelje pot vas kamor če,
Skažite vrédne Krajncov se!

Slovenci ste, slovénška krí
Vam v krepkih žilah tēče,
In krepke imate pesti
Sukáti ojstre mēče,
Sovražnik ako bi prevzét
Na skušnjo hotel vas imét'.

Alj Bog, ki da deželam mir,
Nas dalje bo ohránil,
In On, ki je vse sréče vir,
Ne bóde svojih ranil:
Zató se vzdignite možjé,
Sej Bog za vaše póta vé!

In če bi mogli svojo moč
Poskusiti le s silo,
Oserčeje vaše v bitvi vróč'
Ne bode se vклонilo;
Zató junaki, ki grestē,
Rodú se vselej spomnite!

In ko poverne spet se čas,
De vas pripélje slava
Ovenčane možé do nas,
Vas čaka serčnost prava,
De zvésto vam podá rokó,
Ki vzame zdaj od vas slovó!

Malavašič.

Drobtince kmetijskih rečí.

(Kakó s konopnim predivam ravnati, de bo lanenimu enako?) Kdor hoče to napraviti, naj skuha luga, kolikor je práv, iz dobriga pepéla, kterimu naj enmalo apna primeša; to naj pustí toliko časa stati, de se včisti; potem naj dene v lug konopno predivo, kjer mora cel dan ležati. Pozneje se imenovanimu lugu na 10 funtov konopne preje še en funt mjila primeša, kar se mora skupej kaki dve uri kuhati; potem naj se pa s konopnim predivam ravno takó kakor z lanenim ravná. S tem delam se rastljiniski vlečec, kar ga je v konopnini, raztopí, kteri konopno lakno takó debelo stori. To ravnanje ni konopnemu predivu nič škodljivo in mu tudi nič močí ne vzame.

(Živo apno dober pomoček zoper kerč židnih gosenc.) Letašnje leto se je kmetovavcam po Laškim in Francozkim živo apno, v prah stolčeno, zopet práv dobro obneslo zoper tisto bolezn židnih gosenc, pri kteri kakor od kerča (Starrsucht) zvite, vse ter de postanejo.

Tistimu, kteri židne gosence redí, v enaki bolezní takóle ravnati priporočimo:

Kadar si lese ali police, na kterih se židne gosence redé, tla in drugo hišno orodje s kropam čisto očedil in pomil, stene in strop pobelil, in če se bojiš, de bi gosence imenovane bolezní ne dobile, omisli si živiga in v prah razstolčeniga apna in deni ga v kak kot tiste kočē, kjer imaš židne červe.

Berž ko se per červih perve znamnja imenovane bolezní prikažejo, ktere pazljivo okó kmali zapazi, poberi červice s listjem vred, ter jih položi na papir, ki je práv rahlo z apnjenim praham potresen. So pa červeci listje pojedli, jih močno potresi z apnam, dvé uri predin jim vnovič jesti daš; to delaj tri dni zaporedama, in glej, de se ne bodo po pervim apnjenji čez dve uri, pozneje pa ne čez eno uro postili, in donašaj jim vedno taciga listja, ki je bilo ravno natergano, in pa suhiga apna.

Med tem časam jim moraš pogostama njih ležiše čistiti, in zrak v izbi boljšati, kar se nar lože s tem zgodi, de prižgeš svečo in jo nekaj časa po

Živinska bolezin.

(Odgovor na vprašanje.)

izbi okoli nosiš. Odpri tudi polagama okna ali duri, de hladán zrak v izbico pride; vari pa de se ne bo preveč shladila, kar bi čerčičam utegnulo škodovati. Vzrok, de se židne gosence z živim apnam, kader terde postanejo, zopet ozdraviti dajo, je ta, kër namreč živo apno od ene platí plesnino pokončá, iz ktere ta bolezin pri židnih čerčih izvira, od druge pa vogelnokislino zraku odvzame, iz ktere plesnivec postaja.

(Osé in seršene pokončati). Osé in seršeni se nar-lože zatirajo, če se z žepam posmodé ali pa z vrelim kropam poparijo. To se mora pa vselej zvečer v mraku ali pa zjutrej zgodej storiti, dokler so ti merčesi še v svojih gnjezdih. Osé in seršeni pa dostikrat tudi po sadnih vertih in vinogradih veliko škode napravijo, kjer nimajo gnjezd. Take nepovabljene goste po več krajih, posebno pa po Francozkih, z velikim pridam iz vertov in vinogradov takóle preganjajo: nastavijo jim namreč sèmtertje posóde z vozkimi vratovi, posebno zelene steklenice (flaše), ktere so na dnu s sladkornim sirupam namazane. Osé jih s svojimi tanjkimi nosmi kmalo zavohajo, in va-nje do sirupa zlezejo, od koder nič več nazaj nemorejo, in takó se jih vsak dan neizrečeno veliko pomoriti da.

(Mazilo zoper rijo na železu.) Gosp. Ceni priporoča za to rabo tole: vzame se namreč 80 delov na drobno stolčene in presijane céglene moke, ktera se z 20 deli svinčene gladkine (Bleiglätte) zmeša; meša se pa na kakim gladkim kamnu z lanenim oljem takó dolgo, dokler se iz te mešance gosto mazilo napravi, kterimu se, de bolj redko postane, nekoliko terpentinoviga olja prilije. Predin se s tem mazilam železo namaže, mora, ako je ravno novo, práv čisto zbrisano biti. Ceni pravi, de se taciga železa, ki je z imenovanim mazilam namazano, če bi ga ravno vsak dan morska voda močila, rija nikakor ne prime.

(Krompir namesto mjila za perilo.) Med mnogoverstno rabo krompirja se šteje tudi ta, de se da namesti mjila ali žajfe porabiti in vmazano perilo z njim prati. Kdor se misli pri perilu krompirja namesti mjila poslužiti, naj ga skuha, pa le takó, de še nekoliko terd ostane, de se mu ne bo v roki drobíl, kader bo ž njim kakor sicer z mjilam po vmazanem perilu dergnil. Krompir po ti šegi porabljen, stori, de je perilo lepši in še bolj belo, kakor de bi bilo z mjilam oprano. Farbanimu perilu je pa posebno zató dober, kër perilo s krompirjem oprano svoje farbe nikakor ne zgubi, kar se pri mjilu práv dostikrat pripetí. Tudi židanimu perilu je krompir brez škode na farbi, naj bo že kakoršna koli hoče. (Škoda de nam krompirja še za jed zmanjkuje).

(Mukanje krav po teletih.) Nič prijetniga ni, kravo celi dan po teletu mukati slišati, to pač vsak vé, kdor se je le kolčikaj s kmetijo pečal. Neki kmetovavec pripoveduje (Landw. Dorfzeitung), de mu je tóle sredstvo vselej (?) pomagalo: Kadar mesár tèle odpelje, naj se kravi tista vervica (štrik), s ktero je bilo tele poprej v hlevu prevezano, okoli rogov ovije in priveže. Ali ima morde krava po vervi telečji duh, ali jo pa nenavadno oberzdanje moti, de po teletu takó ne vpije, tega ne vém; de pa skorej vselej pómaga, to pa je gotovo. — Mi le pristavimo: Naj se poskusi! če ne pomaga, tudi ne škodje.

Uni dan so nas neki prijatel pomoči zoper bolezin prosili, ktero so takóle popisali:

„Blizo nas na B. per eni hiši že skozi veliko let živina cerka: konji, vóli, krave, teleta in prešiči: Vsako léto jih kaj pocerka, takó, de mi je gospodinja tožila, de je že per kakošnih 2000 gold. škode. Živinče se kar tresti začne, voda mu letí iz oči in nosníc, pade, pa je proč — takó hitro, de še pomoči ne utegnejo iskati; včasí so zjutrej mertvo našli, ko ga na večer še bolniga niso mislili. Od konca so teleta cerkale, potlej pa tudi druga živina — naj rajši govedo takrat dojde, ko je že obdebéljeno in ga imajo v prid spraviti. Teleta so hirale po tri dni, so se tresle, oči in nogé jim je neusmiljeno vilo, voda jim je jela iz oči in nosníc liti, pa so bile proč; druga živina je pa hitro hitro proč. — Konjač ali konjedérec pravi, de vsako cerknjeno govedo ima práv veliko vranico. Hlev so že tudi snažili in čedili, pa nič ne pomaga. Zdi se mi, de so ljudje práv take misli, de jim je zacoprano. Prosim Vas tedaj, de bi svetovali, ako kako pomoč veste, de bi se tolika nesreča vstavila, ki že veliko let neprenehama terpi.“

Odgovor na vprašanje. Popisana bolezin je vrančni prisad (Milzbrand), kteri sicer živino nar rajši poleti napada, pa se večkrat tudi ob družih časih prikaže. Popisali smo znamnja, vzroke in zdravila te bolezní v 3. listu Novic 1843. léta; tû le še to pristavimo, de bo berž ko ne lega in notranji stan hleva, ali pa piča ali pijača pri G — te bolezní kriva. Spreminíti se mora ena ali druga reč po svetu zgorej imenovaniga 3. lista; če ne, ne bo mirú. Vredništvo.

Prošnja farmanov do sojiga fajmoštra.

(Dalje.)

Čez nékaj časa so se spet nazaj obrnili, prijazno po nas pogledali, in s povzdignjenim, mehkim glasam rekli: Pogledjte ljubi moji! so djali, kakošno zapoved nam je naš nebeški učeník dal, ktera ob enim vse čednosti ali vso krepóst v sebi zapopade, in nam zraven tega tudi edino pot k naši časni in večni sreči odprè!

Oh kakošno modrost, kakošno globoko, spoznanje resnice in človeške natore razodeva že ta edina zapoved, in kokó zginejo pred njo in tem, kar ona v sebi zapopade, vsi nauki in skladi modrijanov starih in poznejših časov! Premislimo jo le še nekoliko od te platí: Kokó priprosta je ta zapoved, in vunder, kokó visoka! kokó enojna, in vunder tokó široka! kokó lahka, in vunder tokó globoka!

Kokó priprosta je ta zapoved! vsak otrok jo lahko umè, in kaj ljubezin tirja, vediti zamore. — In vunder je od druge platí tokó visoka, tokó globoko, namreč iz spoznanja resnice in človeške natore posneta, de je noben modrijan poprej znajdel ni, in potem ko je najdena, je nobeden ovreči ni v stanu. Kokó globoko je posneta, pravim, iz spoznanja resnice! Zakaj le to je resnična krepost, kar in kolikanj iz ljubezni pride, nič pa, kar iz ljubezni ne pride. Kokó natanjko tedej odkaže ta zapoved mejnike prave in goljufive kreposti! Vsako tudi nar manjši djanje, ktero je v nje duhu storjeno, je resnična krepost; vse drugo pa, nej bo po vunanjim še tokó veliko in bliskotno, je le videz kreposti in laž. Drugič, kokó globoko je posneta ta zapoved iz spoznanja človeške natore! Človek ima namreč, kakor veste, dvojno natoro: duhovno in počutno. Po soji duhovni natori je namenjen h kreposti; po soji počutni k blagosti ali sreči. Obojnemu temu namenu zapoved ljubezni popolnoma zadostí. Ona namreč